

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 27. oktobrī¹

Lieta C-453/19 P

Deutsche Lufthansa AG
pret

Eiropas Komisiju

Apelācija – Valsts atbalsts – Individuālais atbalsts – Lēmums, ar kuru pasākumi Frankfurtes Hānas lidostas atbalstam atzīti par valsts atbalstu, kas saderīgs ar iekšējo tirgu, un ar kuru konstatēta valsts atbalsta neesamība par labu šo lidostu izmantojošajām lidsabiedrībām – Prasības par tiesību akta atcelšanu nepieņemamība – Individuāls skārums – Efektīva tiesību aizsardzība tiesā

I. Ievads

1. Attiecīgā pasākuma saņēmēja konkurenta celtās prasības atcelt Eiropas Komisijas lēmumu valsts atbalsta jomā pieņemamība ir aplūkota plašā tiesvedību klāstā. Vajadzības gadījumā to apliecina arī šī apelācijas sūdzība.

2. Apelācijas sūdzības iesniedzēja *Deutsche Lufthansa AG* lūdz Tiesu atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2019. gada 12. aprīļa spriedumu *Deutsche Lufthansa/Komisija* (T-492/15, turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”, EU:T:2019:252), ar kuru ir atzīta par nepieņemamu tās prasība atcelt Komisijas 2014. gada 1. oktobra Lēmumu (ES) 2016/789 par valsts atbalstu SA.21121 (C29/08) (ex-NN 54/07), ko Vācija īstenojusi attiecībā uz Frankfurtes Hānas lidostas finansēšanu un finansiālajām attiecībām starp lidostu un *Ryanair* (OV 2016, L 134, 46. lpp.) (turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”).

3. Saskaņā ar Tiesas lūgumu šajos secinājumos tiks analizēta tikai apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturtā līdz sestā daļa, kuras attiecas uz apelācijas sūdzības iesniedzējas individuālā skāruma vērtējumu LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē.

II. Tiesvedības priekšvēsture un apstrīdētais lēmums

4. Tiesvedības priekšvēsture ir detalizēti izklāstīta pārsūdzētajā spriedumā, uz kuru šajā ziņā ir izdarīta atsauce². Būtiskos faktus, kas ir vajadzīgi šo secinājumu izpratnei, var apkopot šādi.

¹ Oriģinālvaloda – franču.

² Pārsūdzētā sprieduma 1.–33. punkts.

5. Apelācijas sūdzības iesniedzēja ir Vācijā reģistrēta lidsabiedrība, kuras galvenā darbība ir pasažieru pārvadājumi.

6. Frankfurtes Hānas lidosta (Vācija) atrodas *Land Rheinland-Pfalz* (Reinzemes-Pfalcas federālā zeme; turpmāk tekstā – “*Land*”) teritorijā aptuveni 115 km no Frankfurtes pie Mainas (Vācija) lidostas, kas ir apelācijas sūdzības iesniedzējas galvenā bāzes lidosta. Tā no 1995. gada 1. aprīļa ir *Holding Unternehmen Hahn GmbH & Co. KG* īpašumā, kas ir publiskā un privātā sektora partnerība, kurā piedalījās *Land*, un to ekspluatē *Flughafen Hahn GmbH & Co. KG Lautzenhausen* (turpmāk tekstā – “*Flughafen Hahn*”). *Flughafen Hahn* lielākā daļa kopš 1998. gada 1. janvāra pieder *Flughafen Frankfurt/Main GmbH* (turpmāk tekstā – “*Fraport*”), – sabiedrībai, kas ekspluatē un pārvalda Frankfurtes pie Mainas lidostu.

7. 1999. gadā *Flughafen-Hahn* noslēdza ar *Ryanair Ltd* (tagad – *Ryanair DAC*, turpmāk tekstā – “*Ryanair*”) līgumu uz pieciem gadiem par lidostas maksām, kas jāmaksā *Ryanair*. Šis līgums stājās spēkā 1999. gada 1. aprīlī (turpmāk tekstā – “1999. gada līgums ar *Ryanair*”).

8. Šajā pašā gadā *Land* un *Fraport* noslēdza līgumu par peļņas un zaudējumu nodošanu, saskaņā ar kuru *Fraport* apņēmas segt *Flughafen Hahn* zaudējumus, apmaiņā pret to saņemot ekskluzīvas tiesības uz tās gūto peļņu. Līgums par peļņas un zaudējumu nodošanu stājās spēkā 2001. gada 1. janvārī.

9. Pēc tam *Holding Unternehmen Hahn & Co.* un *Flughafen Hahn* apvienojās, izveidojot *Flughafen Hahn GmbH* (tagad – *Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH*, turpmāk tekstā – “*FFHG*”), kurā 26,93 % kapitāldaļu piederēja *Land* un 73,07 % – *Fraport*.

10. *Fraport* 2001. gada 11. jūnijā tika kotēta fondu biržā un 29,71 % tās akciju tika pārdotas privātiem akcionāriem, savukārt atlikušās akcijas palika publisko akcionāru īpašumā.

11. Laikā no 2001. gada decembra līdz 2002. gada janvārim *Fraport* un *Land* veica *FFHG* kapitāla palielināšanu (turpmāk tekstā – “kapitāla palielināšana 2001. gadā”) par 27 miljoniem EUR, ko *Fraport* un *Land* parakstīja attiecīgi 19,7 miljonu EUR un 7,3 miljonu EUR apmērā. Šī kapitāla palielināšana bija paredzēta, lai finansētu steidzamāko daļu no lidostas infrastruktūras uzlabošanas programmas.

12. 2002. gada 14. februārī 1999. gada līgums ar *Ryanair* tika aizstāts ar jaunu līgumu (turpmāk tekstā – “2002. gada līgums ar *Ryanair*”).

13. Tajā pašā gadā *Fraport*, *Land*, *FFHG* un Hesenes federālā zeme (Vācija) vienojās, ka Hesenes federālā zeme kļūs par trešo *FFHG* akcionāri, ja būtu nepieciešama kapitāla palielināšana.

14. 2005. gadā tika parakstīts akcionāru līgums starp *Fraport*, *Land* un Hesenes federālo zemi, saskaņā ar kuru bija jāveic *FFHG* kapitāla palielināšana par summu 19,5 miljoni EUR. Laikā no 2004. līdz 2009. gadam *Fraport*, *Land* un Hesenes federālā zeme *FFHG* ieguldīja attiecīgi 10,21 miljonus EUR, 540 000 EUR un 8,75 miljonus EUR. *Land* un Hesenes federālā zeme turklāt katra apņēmas papildus ieguldīt 11,25 miljonus EUR kā kapitāla rezervi.

15. Pēc šīs kapitāla palielināšanas (turpmāk tekstā – “kapitāla palielināšana 2004. gadā”) *Fraport* piederēja 65 % *FFHG* kapitāla daļu, savukārt *Land* un Hesenes federālajai zemei katrai piederēja 17,5 %.

16. Akcionāru līgumā turklāt bija paredzēts, ka visus jaunus *FFHG* parādus sedz *Fraport, Land* un Hesenes federālā zeme proporcionāli to dalībai *FFHG* kapitālā un ka ir jānoslēdz jauns līgums par peļņas un zaudējumu nodošanu, kas būtu spēkā līdz 2014. gadam (turpmāk tekstā – “2004. gada līgums par peļņas un zaudējumu nodošanu”). Šis līgums tika noslēgts 2004. gada 5. aprīlī un stājās spēkā 2004. gada 2. jūnijā.

17. Laikā no 1997. līdz 2004. gadam *Land* maksāja *Flughafen Hahn* un pēc tam *FFHG* tiešas dotācijas.

18. Turklāt *Land* ieviesa mehānismu, ar ko *FFHG* saņem kompensāciju par drošības pārbaudēm, par kurām *Land* iekasē lidostas drošības nodevu no visiem pasažieriem, kas izlido no Frankfurtes Hānas lidostas. *Land* noslēdza apakšlīgumu par pārbaužu veikšanu lidostā un pārskaitīja pēdējai minētajai visus ieņēmumus no drošības nodevas.

19. 2005. gada 4. novembrī 2002. gada līgumam ar *Ryanair* tika pievienota papildu vienošanās.

20. Laikā no 2003. līdz 2006. gadam Komisija saņēma vairākas sūdzības par iespējamu valsts atbalstu, ko *Fraport, Land* un Hesenes federālā zeme piešķirušas *Ryanair* un *FFHG*.

21. 2008. gada 17. jūnijā pēc sarakstes ar Vācijas Federatīvo Republiku Komisija uzsāka EK līguma 88. panta 2. punktā (tagad – LESD 108. panta 2. punkts) paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru attiecībā uz valsts atbalstu Frankfurtes Hānas lidostas finansēšanai un tās attiecībām ar *Ryanair*.

22. *Fraport* 2008. gada 31. decembrī pārdeva *Land* visas savas *FFHG* daļas, līdz ar to *Land* kopš tā laika piederēja 82,5 % *FFHG* kapitāldaļu, atlikušie 17,5 % palika Hesenes federālās zemes kontrolē, un 2004. gada līgums par peļņas un zaudējumu nodošanu tika izbeigts.

23. Komisija 2011. gada 13. jūlijā uzsāka otro formālo izmeklēšanas procedūru par laikposmā no 2009. līdz 2011. gadam īstenotajiem *FFHG* finansēšanas pasākumiem. Tādējādi paralēli ir norisinājušās divas procedūras.

24. 2014. gada 1. oktobrī Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu. Šajā lēmumā Komisija secināja, ka valsts atbalsts, ko Vācija īstenojusi, palielinot *FFHG* kapitālu, ko *Fraport* un *Land* parakstīja laikā no 2001. gada decembra līdz 2002. gada janvārim, palielinot kapitālu 2004. gadā un *Land* iemaksājot tiešas dotācijas *Flughafen Hahn*, pēc tam *FFHG* laikā no 1997. gada līdz 2004. gadam, bija saderīgs ar iekšējo tirgu. Turklāt tā uzskatīja, ka *Fraport* veiktā kapitāla palielināšana 2004. gadā un 2004. gada līgums par peļņas un zaudējumu nodošanu nav atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē. Visbeidzot tā uzskatīja, ka 1999. gada līgums ar *Ryanair*, 2002. gada līgums ar *Ryanair* un 2002. gada līguma ar *Ryanair* papildu vienošanās, kas noslēgta 2005. gada 4. novembrī, nav valsts atbalsts LESD 107. panta 1. punkta izpratnē.

III. Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums

25. Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2015. gada 26. augustā, apelācijas sūdzības iesniedzēja cēla prasību atcelt apstrīdēto lēmumu, kuras pamatojumam tā izvirzīja septiņus pamatus, no kuriem pirmais attiecas uz procesuālu kļūdu, otrais un trešais – uz kļūdām faktu vērtējumā, ceturtais – uz acīmredzamām pretrunām apstrīdētajā lēmumā un piektais līdz septītais – uz LESD 107. panta pārkāpumiem.

26. Ar pārsūdzēto spriedumu Vispārējā tiesa noraidīja prasību kā nepieņemamu, ciktāl tā attiecās uz individuāliem atbalsta pasākumiem Frankfurtes Hānas lidostas un *Ryanair* atbalstam, kuriem vienīgajiem ir nozīme saistībā ar šiem secinājumiem.

IV. Lietas dalībnieku prasījumi un tiesvedība Tiesā

27. Ar prasības pieteikumu, kas Tiesas kancelejā iesniegts 2019. gada 13. jūnijā, apelācijas sūdzības iesniedzēja lūdz Tiesu:

- atcelt pārsūdzēto spriedumu;
- atzīt, ka prasība bija pieņemama un pamatota;
- apmierināt pirmajā instancē izvirzītos prasījumus un atcelt apstrīdēto lēmumu;
- pakārtoti – nodot lietu atkārtotai izskatīšanai Vispārējā tiesā un
- piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

28. Komisijas un *Land* prasījumi Tiesai ir šādi:

- noraidīt apelācijas sūdzību un
- piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

29. *Ryanair* prasījumi Tiesai ir šādi:

- noraidīt apelācijas sūdzību;
- pakārtoti – nodot lietu atkārtotai izskatīšanai Vispārējā tiesā un
- piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

30. Tiesas sēde netika sasaukta.

V. Vērtējums

31. Ar pirmo pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa, atzīstot prasību par nepieņemamu, ciktāl tā bija vērsta pret apstrīdētā lēmuma daļu par individuālajiem atbalsta pasākumiem *FFHG* un *Ryanair* labā, ir pārkāpusi LESD 263. panta ceturto daļu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 47. pantu.

32. Precīzāk, ar apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturto līdz sesto daļu, kas formulētas pakārtoti, apelācijas sūdzības iesniedzēja apstrīd Vispārējās tiesas argumentāciju un secinājumu, ka tā neesot juridiski pietiekami pierādījusi tās individuālo skārumu LESD 263. panta ceturtais daļas izpratnē.

33. Vispirms es izteikšu dažus apsvērumus, kas attiecas uz noteikumiem par tādu prasību pieņemamību, kuras cēluši konkurenti par Komisijas lēmumiem valsts atbalsta jomā, kas pieņemti LESD 108. panta 2. punktā paredzētās formālās izmeklēšanas procedūras noslēgumā. Pēc tam, ņemot vērā šos apsvērumus, es izvērtēšu apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirzītos argumentus apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturtās līdz sestās daļas atbalstam.

A. Konkurentu valsts atbalsta jomā celto prasību atcelt tiesību aktu pieņemamības noteikumi

34. Kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā LESD 263. panta ceturtajā daļā ir paredzēti divi gadījumi, kuros fiziskai vai juridiskai personai ir atzītas tiesības celt prasību par Savienības tiesību aktu, kas tai nav adresēts – ja šis tiesību akts viņu skar tieši un individuāli un ja ir runa par tādu reglamentējošu aktu, kurš nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem, bet skar viņu tieši³.

35. Lai gan Tiesa nesen nosprieda, ka Komisijas lēmumu par atbalsta shēmu, it īpaši attiecībā uz šīs shēmas saņēmēju vai to konkurentu, var uzskatīt par reglamentējošu aktu, kas nav saistīts ar īstenošanas pasākumiem⁴, tādējādi atvieglojot prasības atcelt šāda veida lēmumu celšanu, šādus pašus argumentus nevar attiecināt uz Komisijas lēmumiem par individuāliem pasākumiem⁵.

36. Šādos apstākļos un shematiskā veidā, kaut arī trešās personas, ar nosacījumu, ka tās pierāda tiešu skārumu, var celt prasību par Komisijas lēmumu attiecībā uz vispārēju režīmu, tām vēl ir jāpierāda, ka tās ir skartas individuāli, ja apstrīdētais lēmums attiecas uz individuālu pasākumu.

37. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru personas, kas nav lēmuma adresāti, var uzskatīt par individuāli skartām LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē tikai tad, ja šis lēmums tās ietekmē dažu tām specifisku īpašību dēļ vai kādas faktiskas situācijas dēļ, kura tās raksturo attiecībā pret jebkuru citu personu un tādēļ tās individuāli izceļ analogi adresātam⁶.

38. Šajā ziņā un valsts atbalsta jomā, ja kāds prasītājs apstrīd Komisijas lēmumu neuzsākt LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru, lai nodrošinātu procesuālo tiesību, kas tam izriet no šīs tiesību normas, aizsardzību, tikai ieinteresētās personas statuss LESD 108. panta 2. punkta un Regulas (EK) Nr. 659/1999⁷ 1. panta h) punkta izpratnē ir pietiekams, lai to individualizētu analogi apstrīdētā lēmuma adresātam⁸.

39. Turpretī tā tas nav gadījumā, ja prasības mērķis ir apstrīdēt Komisijas lēmuma valsts atbalsta jomā pamatotību – vienīgi ieinteresētās personas un tādējādi konkurenta statuss nav pietiekams, lai pierādītu individuālu skārumu. Tādējādi prasītājam ir jāpierāda, ka tam ir īpašs statuss šo secinājumu 37. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē, ka attiecīgais lēmums ir ticis pieņemts LESD 108. panta 3. punktā paredzētās iepriekšējās izskatīšanas stadijas noslēgumā vai LESD 108. panta 2. punktā paredzētās formālās izmeklēšanas procedūras noslēgumā.

³ Par šiem jautājumiem skat. Biernat, S., “Dostęp osób prywatnych do sądów unijnych po Traktacie z Lizbony (w świetle pierwszych orzeczeń)”, *Europejski Przegląd Sądowy*, 2014, Nr. 1, 12. un turpmākās lpp.

⁴ Spriedums, 2018. gada 6. novembris, *Scuola Elementare Maria Montessori*/Komisija, Komisija/*Scuola Elementare Maria Montessori* un Komisija/*Ferracci* (no C-622/16 P līdz C-624/16 P, EU:C:2018:873).

⁵ Lēmums, kas attiecas uz individuālu atbalstu, pretēji tiem, kuri attiecas uz atbalsta shēmu, nevar tikt uzskatīts par vispārpiemērojamu un tādā reglamentējošu aktu.

⁶ Spriedumi, 1963. gada 15. jūlijs, *Plaumann*/Komisija (25/62, EU:C:1963:17, 223. lpp.); 2007. gada 22. novembris, *Sniace*/Komisija (C-260/05 P, EU:C:2007:700, 53. punkts), un 2009. gada 9. jūlijs, 3F/Komisija (C-319/07 P, EU:C:2009:435, 29. punkts).

⁷ Padomes Regula (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

⁸ Spriedums, 2011. gada 24. maijs, Komisija/*Kronoply* un *Kronotex* (C-83/09 P, EU:C:2011:341, 48. punkts).

40. Spriedums lietā *Cofaz u.c./Komisija*⁹ pirmo reizi ļāva izskaidrot to, ko nozīmē šāda prasība attiecībā uz konkurentu celtajām prasībām valsts atbalsta jomā. Šajā spriedumā Tiesa nosprieda, ka prasītāja piedalīšanās administratīvajā procedūrā Komisijā bija apstāklis, kas jāņem vērā, pārbaudot tā individuālo skārums, “*ja tomēr* [tā] stāvokli tirgū būtiski ir ietekmējis atbalsta pasākums, kas ir apstrīdētā lēmuma priekšmets”¹⁰.

41. Citiem vārdiem sakot, tāda konkurenta individuāls skārums, kurš ceļ prasību ar nolūku apstrīdēt Komisijas lēmuma valsts atbalsta jomā pamatotību, ir pakļauts nosacījumam, ka tam ir jāpierāda, ka tā stāvoklis tirgū ir būtiski skarts. Vēlāk Tiesa apstiprināja, ka šis ir būtisks nosacījums, kas ļauj konstatēt individuālu skārums, savukārt prasītāja līdzdalība administratīvajā procedūrā ir nevis nepieciešams nosacījums, lai pierādītu konkurenta individuālu skārums¹¹, bet gan šajā ziņā “atbilstošs pierādījums”¹².

42. Tāpat Vispārējā tiesa un Tiesa, izvērtējot prasības pieņemamību, sistemātiski pārbauda, vai ir būtiski skarts konkurenta, kurš cēlis prasību, lai apstrīdētu Komisijas lēmuma valsts atbalsta jomā pamatotību, stāvoklis tirgū.

43. Lai gan šobrīd šajā jautājumā ir pastāvīga judikatūra, tajā tomēr trūkst skaidrības attiecībā uz nosacījuma par *būtisku* ietekmi uz prasītāja konkurētspēju interpretāciju, it īpaši attiecībā uz pierādījuma veidiem un standartu, kas ir nepieciešams tās pierādīšanai.

44. Lai gan Tiesa un Vispārējā tiesa sākotnēji pieļāva drīzāk elastīgu šā nosacījuma vērtējumu, ir jākonstatē, ka pašlaik šī judikatūras tendence pastāv paralēli jaunai tendencei Vispārējās tiesas judikatūrā, kura ir šaurāka un kuras rezultātā lielākā daļa prasību, ko cēluši pasākuma saņēmēja konkurenti, tiek atzītas par nepieņemamām tādēļ, ka to konkurētspējīgais stāvoklis nav *būtiski* skarts.

1. Nosacījuma par būtisku ietekmi uz prasītāja stāvokli tirgū sākotnēji elastīgs vērtējums

45. Pirmkārt, Tiesa kopš sprieduma lietā *Cofaz u.c./Komisija*¹³ ir precizējusi, ka būtiskas ietekmes uz prasītāja stāvokli tirgū pierādīšana nenozīmē, ka Tiesai būtu jāpieņem galīgais lēmums par konkurences attiecībām starp prasītāju un saņēmējiem uzņēmumiem, bet tikai ir noteikts, ka prasītājam “ir pienācīgi jānorāda iemesli, kuru dēļ Komisijas lēmums varētu kaitēt [tā] likumīgajām interesēm, būtiski ietekmējot [tā] stāvokli konkrētajā tirgū”¹⁴.

46. Ar šādu pamatojumu judikatūrā pēc sprieduma *Cofaz u.c./Komisija*¹⁵ tika viegli atzīts, ka nosacījumu par būtisku ietekmi uz prasītāja stāvokli tirgū var izpildīt. Tādējādi Tiesa un Vispārējā tiesa bieži ir atzinušas, ka šāda būtiska ietekme pastāv, ja prasītājs ir bijis atbalsta

⁹ Spriedums, 1986. gada 28. janvāris (169/84, EU:C:1986:42).

¹⁰ Spriedums, 1986. gada 28. janvāris, *Cofaz u.c./Komisija* (169/84, EU:C:1986:42, 25. punkts). Mans izcēlums.

¹¹ Spriedums, 2007. gada 22. novembris, *Sniace/Komisija* (C-260/05 P, EU:C:2007:700, 57. punkts).

¹² Spriedums, 2007. gada 22. novembris, *Sniace/Komisija* (C-260/05 P, EU:C:2007:700, 56. punkts).

¹³ Skat. spriedumu, 1986. gada 28. janvāris (169/84, EU:C:1986:42, 28. punkts).

¹⁴ Skat. arī spriedumus, 2007. gada 22. novembris, Spānija/*Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:698, 41. punkts), kā arī 2007. gada 22. novembris, *Sniace/Komisija* (C-260/05 P, EU:C:2007:700, 60. punkts).

¹⁵ Spriedums, 1986. gada 28. janvāris (169/84, EU:C:1986:42).

saņēmēja uzņēmuma tiešais konkurents tirgū, kurā darbojas neliels skaits tirgus dalībnieku¹⁶, precizējot, ka tad, ja šāda ietekme ir tikusi pierādīta, tas, ka nenoteikts skaits konkurentu var atsaukties uz tādu pašu ietekmi, nav šķērslis, lai atzītu prasītāja individuālu skārumu¹⁷.

47. Būtiska ietekme uz prasītāja konkurētspējas stāvokli tādējādi izriet nevis no padziļinātas dažādu konkurences attiecību attiecīgajā tirgū analīzes, kas ļautu precīzi noteikt tā konkurētspējas skāruma apmēru, bet principā no *prima facie* konstatējuma, ka Komisijas lēmumā paredzētā pasākuma piešķiršanas rezultātā šis stāvoklis tiek būtiski skarts.

48. Tādējādi Tiesa nosprieda, ka nosacījums par būtisku ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli tirgū var tikt izpildīts, ja prasītājs ir sniedzis elementus, kas ļauj pierādīt, ka attiecīgais pasākums *var* būtiski ietekmēt tā stāvokli tirgū¹⁸.

49. Otrkārt, elementi, kas judikatūrā ir atzīti, lai konstatētu šādu būtisku ietekmi, apliecina arī šī nosacījuma sākotnēji elastīgo vērtējumu.

50. Tādējādi no judikatūras izriet, ka secinājums par šādas būtiskās ietekmes pastāvēšanu nav noteikti jāizdara, vadoties no tādiem elementiem kā liels apgrozījuma samazinājums, ievērojami finansiālie zaudējumi vai arī būtiska tirgus daļu samazināšanās pēc attiecīgā pasākuma piešķiršanas. To, ka prasītāja stāvoklis tirgū ir būtiski skarts, var pierādīt arī, sniedzot pierādījumus it īpaši par attiecīgā pasākuma izraisīto negūto peļņu vai nelabvēlīgāku izaugsmi salīdzinājumā ar to, kāda būtu sagaidāma šāda atbalsta neesamības gadījumā. Turklāt prasītājas stāvoklim tirgū nodarītā kaitējuma apmērs var mainīties atkarībā no daudziem faktoriem, piemēram, attiecīgā tirgus struktūras vai attiecīgā pasākuma rakstura. Līdz ar to būtisku konkurenta stāvoklim tirgū radītu kaitējumu nevar pierādīt tikai atsevišķu apstākļu esamība, kas liecina par prasītāja komerciālo vai finansiālo rādītāju pasliktināšanos¹⁹.

51. Neraugoties uz šiem judikatūrā pastāvīgi izklāstītajiem principiem, lielākā daļa prasību, kuras Vispārējā tiesā cēlušies atbalsta saņēmēja konkurenti un kuras vērstas uz Komisijas lēmuma pamatotības apstrīdēšanu, no tā laika tiek atzītas par nepieņemamām, jo prasītāji nav spējuši pierādīt, ka to stāvoklis tirgū ir būtiski ietekmēts²⁰. Tādējādi vēlākos laikos – it īpaši Vispārējās tiesas judikatūrā – tiek piemērots stingrāks vērtējums nosacījumam par būtisku ietekmi uz prasītāja stāvokli tirgū.

¹⁶ Skat. it īpaši spriedumus, 1995. gada 27. aprīlis, *ASPEC u.c./Komisija* (T-435/93, EU:T:1995:79, 65. un nākamie punkti); 1995. gada 27. aprīlis, *AAC u.c./Komisija* (T-442/93, EU:T:1995:80, 50. un nākamie punkti); 1996. gada 22. oktobris, *Skibsværftsforeningen u.c./Komisija* (T-266/94, EU:T:1996:153, 46. punkts), kā arī 1997. gada 5. novembris, *Ducros/Komisija* (T-149/95, EU:T:1997:165, 42. punkts). Šī Vispārējās tiesas judikatūra tika apstiprināta ar 2007. gada 22. novembra spriedumu *Spānija/Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:698, 37. punkts).

¹⁷ Spriedums, 2008. gada 22. decembris, *British Aggregates/Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757, 56. punkts).

¹⁸ Spriedums, 2008. gada 22. decembris, *British Aggregates/Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757, 38. punkts).

¹⁹ Spriedumi, 2007. gada 22. novembris, *Spānija/Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:698, 34. un 35. punkts); 2008. gada 22. decembris, *British Aggregates/Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757, 53. punkts); 2014. gada 12. jūnijs, *Sarc/Komisija* (T-488/11, nav publicēts, EU:T:2014:497, 36. punkts), un 2014. gada 5. novembris, *Vtesse Networks/Komisija* (T-362/10, EU:T:2014:928, 40. punkts).

²⁰ Attiecībā uz visraksturīgākajām lietām skat. it īpaši rīkojumu, 2004. gada 27. maijs, *Deutsche Post* un *DHL/Komisija* (T-358/02, EU:T:2004:159); spriedumus, 2009. gada 10. februāris, *Deutsche Post* un *DHL International/Komisija* (T-388/03, EU:T:2009:30); 2016. gada 22. jūnijs, *Whirlpool Europe/Komisija* (T-118/13, EU:T:2016:365), un 2019. gada 11. jūlijs, *Air France/Komisija* (T-894/16, EU:T:2019:508). Šis judikatūras iespaidā daži autori pierādījumu par būtisku ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli kvalificē kā "*probatio diabolica*" un apšaubā tā saderību ar Hartas 47. pantu. Skat. de Moncuit, A., un Signes de Mesa, J. I., *Droit procédural des aides d'État*, 1. izd., 2019, Bruylant, Brisele, 162. lpp., un Thomas, S., "Le rôle des concurrents dans les procédures judiciaires concernant des régimes d'aides d'État ou des aides individuelles. Montessori: le début d'une révolution?", *Revue des affaires européennes*, 2019, Nr. 2, 264. lpp.

2. Nosacījuma par būtisku ietekmi uz konkurenta stāvokli tirgū šaura vērtējuma attīstība

52. Saskaņā ar šo judikatūras tendenci būtisko ietekmi uz attiecīgā pasākuma saņēmēja konkurenta tirgus stāvokli var pierādīt tikai tad, ja tam izdodas pierādīt tā “īpašo” konkurētspējas situāciju, proti, to, ka šis pasākums viņu ir ietekmējis vairāk nekā citus saņēmēja konkurentus²¹. Citiem vārdiem sakot, būtiskā ietekme uz prasītāja konkurētspēju tiek vērtēta, ne tikai ņemot vērā ietekmi, kāda aplūkotajam pasākumam varētu būt tikai uz viena attiecīga prasītāja stāvokli konkrētajā tirgū, bet arī to salīdzinot ar ietekmi uz citu saņēmēja konkurentu konkurētspēju.

53. Šādos apstākļos fakts, ka attiecīgais pasākums cita konkurenta konkurētspējas stāvokli potenciāli var ietekmēt tikpat lielā mērā, cik prasītāja stāvokli, ir pietiekams, lai izslēgtu, ka Komisijas lēmums, kas attiecas uz šo pasākumu, prasītāju var skart individuāli.

54. No tā izriet, ka turpmāk Vispārējā tiesa nosaka īpaši augstu pierādīšanas standartu attiecībā uz elementiem, kurus var iesniegt, lai pierādītu, ka pastāv būtiska ietekme uz konkurētspējas stāvokli tirgū. Tādējādi Vispārējā tiesa nosprieda, ka nosacījums par prasītāja būtisku skārumu nav izpildīts, jo tas nevarēja pierādīt, ka salīdzinājumā ar vidējo tā konkurentu būtu bijis *spējīgāks* aptvert pieprasījumu, kas atbrīvojās pēc pasākuma saņēmēja uzņēmuma aiziešanas no tirgus, līdz ar to prasītājs nebija pierādījis, ka tam ir radušies ievērojami zaudējumi *salīdzinājumā ar citiem tā konkurentiem*²².

55. Tāpat Vispārējā tiesa uzskatīja – pat ja attiecīgais pasākums var izraisīt prasītāja darbības tirgū ierobežošanu, tas neļauj kvalificēt ietekmi uz prasītāja stāvokli tirgū kā “būtisku”, jo nav pierādīts, ka tā situācija *atšķiras no citu konkurentu situācijas*²³.

56. Turklāt, šķiet, ka prasītājam vispār nav viegli pierādīt, ka tā konkurētspējas stāvoklis ir vairāk skarts nekā citu konkurentu konkurētspēja, jo, ja šāds kritērijs ir piemērojams, tā rīcībā ir maz pierādījumu par precīzu savu konkurentu stāvokli konkrētajā tirgū.

57. Līdz ar to šāds judikatūras virziens man šķiet pārāk ierobežojošs, un tas arī novirzās no Tiesas judikatūras²⁴. Tā ir vēl jo vairāk tādēļ, ka, manuprāt, tas, ka prasītājam, salīdzinot viņa situāciju ar citu konkurentu situāciju tirgū, ir jāpierāda, ka attiecīgais pasākums visvairāk ir skāris tieši viņa stāvokli, transformē attiecīgo kritēriju. Saskaņā ar šādu pieeju galējā gadījumā, ja viens atbalsta pasākums skar divus uzņēmējus, nosacījums par būtisku ietekmi uz viņu stāvokli tirgū nevar būt izpildīts, un tas tā ir pat tad, ja attiecīgais pasākums varētu būtiski ietekmēt katru uzņēmēju individuāli.

58. Manuprāt, tas, ka citu konkurentu stāvoklis tirgū nav būtiski ietekmēts, nevar būt kritērijs, kas ļautu pierādīt, ka prasītājs ir būtiski skarts²⁵. Nav jāsalīdzina visu konkrētajā tirgū esošo konkurentu situācija. Būtisks prasītāja konkurētspējas skārumums ir prasītājam raksturīgs elements, kas ir jāizvērtē tikai saistībā ar viņa stāvokli tirgū pirms tāda pasākuma piešķiršanas, kurš ir apstrīdētā lēmuma priekšmets, vai arī tā neesamības gadījumā.

²¹ Spriedums, 2009. gada 10. februāris, *Deutsche Post un DHL International/Komisija* (T-388/03, EU:T:2009:30, 38. punkts).

²² Spriedums, 2016. gada 22. jūnijs, *Whirlpool Europe/Komisija* (T-118/13, EU:T:2016:365, 52. punkts).

²³ Spriedums, 2019. gada 11. jūlijs, *Air France/Komisija* (T-894/16, EU:T:2019:508, 61. un 68. punkts).

²⁴ Skat. šo secinājumu 46. punktu un spriedumu, 2008. gada 22. decembris, *British Aggregates/Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757, 56. punkts). Šajā sakarā skat. arī Creve, B. A., “Locus standi Requirements for annulment Actions by competitors: The Resurfacing “Unique Position Test” vaight to Be Discarded”, *European State Aid Law Quarterly*, 2014, 13. sēj., Nr. 2, 233. lpp.

²⁵ Šāda citu konkurentu skāruma neesamība varētu vienīgi būt norāde uz to, ka attiecīgais pasākums prasītāju patiešām būtiski ietekmē.

3. Pierādījums par būtisku ietekmi uz konkurenta stāvokli tirgū

59. Praktisku apsvērumu dēļ es uzskatu, ka, lai izpildītu šo nosacījumu, prasītājam vispirms ir jāpierāda, ka tā stāvoklis tirgū ir būtiski skarts neatkarīgi no tā, vai runa ir par tā rādītāju pasliktināšanos vai neiegūto peļņu, ar dažādiem elementiem, kuri tādējādi ir atšķirīgi atkarībā no veida²⁶.

60. Būtiskas ietekmes pierādīšana nozīmē, ka prasītājs ir precīzi norādījis tirgu, kurā, pirmkārt, tas konkurē ar pasākuma saņēmēju un, otrkārt, tas uzskata, ka tā konkurētspējas stāvoklis ir ticis skarts. Šajā ziņā elementi, kas attiecas uz tirgus struktūru, noteikti ir atbilstoši, lai noteiktu prasītāja situācijas apdraudējuma nozīmīgumu, jo tā var atšķirties, it īpaši atkarībā no šī tirgus lieluma²⁷.

61. Vēlos uzsvērt, ka precizējumu neesamība attiecībā uz tirgus struktūru, tajā esošo konkurentu skaitu un to attiecīgajām tirgus daļām savukārt automātiski nozīmē, ka prasītājs nav pierādījis, ka attiecīgais pasākums būtiski ietekmē viņa stāvokli šajā tirgū. Faktiski šāda ietekme var izrietēt arī no citiem apstākļiem, ne tikai no dažādo konkurentu tirgus daļu izmaiņām²⁸.

62. Visbeidzot, prasītājam ir jāpierāda, ka apstrīdētajā Komisijas lēmumā paredzētais pasākums ir viens no tā konkurētspējas stāvokļa apdraudējuma iemesliem. Šajā ziņā es uzsveru, ka cēloņsakarība, kas ir jākonstatē, lai pierādītu, ka attiecīgais pasākums būtiski ietekmē prasītāja stāvokli tirgū, nevarētu būt par iemeslu prasībai, ka negatīvo ietekmi uz tā konkurētspējas stāvokli ir izraisījis vienīgi attiecīgais pasākums²⁹.

63. Uzskatu, ka, runājot tikai par prasības pieņemamības noteikšanu, nevis, piemēram, par to, lai noteiktu, vai prasītājs var saņemt atlīdzību par zaudējumiem, kas, iespējams, tam nodarīti pēc attiecīgā pasākuma piešķiršanas, prasība par cēloņsakarību starp atbalsta pasākumu un kaitējumu prasītāja konkurētspējas stāvoklim ir jāizvērtē elastīgi. Citiem vārdiem sakot, manuprāt, pietiek ar to, ka šis pasākums ir *viens no* cēloņiem kaitējumam prasītāja konkurētspējai. Fakts, ka citi apstākļi varēja būtiski ietekmēt prasītāja konkurētspēju konkrētajā tirgū, pats par sevi nevar izslēgt, ka nosacījums par individuālu skārumu varētu tikt izpildīts.

64. Ņemot vērā šos apsvērumus, es izvērtēšu apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturto līdz sesto daļu.

B. Par pirmā pamata ceturto daļu

65. Ar pirmā pamata ceturto daļu apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriežot, ka, tā kā apelācijas sūdzības iesniedzēja nav precizējusi, kādā apmērā tā ir piedalījies Frankfurtes Hānas lidostas finansēšanā un *Ryanair* dotēšanā *Fraport* akcionāres un klientes statusā, neesot varēts noteikt tādējādi tās konkurētspējai nodarītā kaitējuma būtiskumu.

²⁶ Skat. šo secinājumu 50. punktu.

²⁷ Spriedums, 2014. gada 5. novembris, *Vtesse Networks*/Komisija (T-362/10, EU:T:2014:928, 41. punkts).

²⁸ Skat. it īpaši spriedumu, 2006. gada 12. decembris, *Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid un Federación Catalana de Estaciones de Servicio*/Komisija (T-146/03, nav publicēts, EU:T:2006:386, 50. punkts), kurā Vispārējā tiesa nosprieda, ka būtisku ietekmi uz prasītāja stāvokli tirgū var pierādīt ar dažu viņa klientu pāreju pie atbalsta saņēmēja, neattiecinot šo pāreju precīzi uz tirgus daļām.

²⁹ Kā minēts spriedumā, 2019. gada 11. jūlijs, *Air France*/Komisija (T-894/16, EU:T:2019:508, 65. punkts).

66. Apelācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka ar to vien, ka tā līdzfinansēja daļu no Komisijas minētajiem pasākumiem, pietiek, lai to individuāli izceltu tāpat kā atbalsta saņēmēju, tādējādi Vispārējā tiesa nevarēja prasīt, lai tā turklāt pierādītu, ka tās dalība pasākumos ir būtiski ietekmējusi tās stāvokli tirgū.

67. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzēja atsauca nevis uz tās kā atbalsta saņēmēja uzņēmuma konkurentes statusu, bet gan uz tādas struktūras, kura piedalījies atsevišķu Komisijas lēmumā minēto pasākumu finansēšanā, statusu. Šādos apstākļos tā pamatoti apgalvo, ka Vispārējā tiesa nevarēja pārbaudīt šo argumentu, tikai raugoties no aspekta, vai ir būtiski ietekmēta tās konkurētspēja tirgū.

68. Proti, lai gan šim kritērijam ir nozīme, nosakot pasākuma saņēmēja konkurentu individuālu skārumu, lai nosacījums par individuālu skārumu LESD 263. panta ceturtās daļas izpratnē būtu ievērots, nevar prasīt, lai minēto kritēriju izpildītu struktūras, kuras ir piedalījušās šā pasākuma finansēšanā³⁰.

69. Tomēr vēlos norādīt, ka, lai noraidītu apelācijas sūdzības iesniedzējas argumentus, Vispārējā tiesa galvenokārt balstījās uz to, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav precizējusi, kādā apmērā tā kā *Fraport* akcionāre bija piedalījies šajā finansējumā.

70. Taču šis precizējums tiešam bija nepieciešams, lai noteiktu apelācijas sūdzības iesniedzējas individuālo skārumu.

71. Faktiski apelācijas sūdzības iesniedzēja piedalījās pasākumu finansēšanā tikai ļoti netiešā veidā, pirmkārt, saistībā ar lidostas maksām, kuras tā maksā *Fraport* tās darbības ietvaros. Otrkārt, tā atsauca uz savu mazākuma akcionāres statusu *Fraport*, kas pati ir akcionāre sabiedrībā, kura ir Frankfurtes Hānas lidostas operatore, un kas esot ļāvusi īstenot Komisijas paredzētos pasākumus.

72. Šādos apstākļos, ja vien netiek uzskatīts, ka potenciāli bezgalīgs skaits struktūru – proti, visas sabiedrības, kas darbojas Frankfurtes pie Mainas lidostā un maksā nodevas *Fraport*, kā arī visi *Fraport* akcionāri vai pat šo akcionāru akcionāri – var apgalvot, ka ir piedalījušās Komisijas lēmumā minētā pasākuma finansēšanā un tādējādi šis lēmums tās automātiski skar individuāli, apelācijas sūdzības iesniedzējai vajadzēja pierādīt savas līdzdalības nozīmīgumu, lai pierādītu, ka aplūkotie pasākumi to tiešām ir skāruši individuāli.

73. Līdz ar to Vispārējai tiesai nevar pārnest, ka tā ir veikusi šādu pārbaudi un izdarījusi secinājumu par individuāla skāruma neesamību, un tādējādi apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturtā daļa būtu jānoraida.

C. Par pirmā pamata piekto daļu

74. Ar pirmā pamata piekto daļu apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nenodod tai iespēju atvieglot pierādīšanas pienākumu par būtisko ietekmi uz tās stāvokli tirgū. Lai pamatotu šo apgalvojumu, tā izvirza trīs argumentus.

³⁰ Attiecībā uz judikatūru, ar kuru tiek atzīts, ka publiskas struktūras, kuras ir piedalījušās atbalsta finansēšanā, ir skartas individuāli, pēc analogijas skat. spriedumus, 1998. gada 30. aprīlis, *Vlaamse Gewest/Komisija* (T-214/95, EU:T:1998:77, 28. punkts); 2002. gada 6. marts, *Diputación Foral de Álava u.c./Komisija* (T-127/99, T-129/99 un T-148/99, EU:T:2002:59, 50. punkts); 2002. gada 23. oktobris, *Diputación Foral de Guipúzcoa u.c./Komisija* (T-269/99, T-271/99 un T-272/99, EU:T:2002:258, 41. punkts), kā arī 2002. gada 23. oktobris, *Diputación Foral de Álava u.c./Komisija* (no T-346/99 līdz T-348/99, EU:T:2002:259, 37. punkts).

75. Pirmkārt, tā apgalvo, ka nosacījumu par to, ka tās stāvoklis tirgū ir būtiski ietekmēts, var pieprasīt ievērot tikai tad, ja Komisijas lēmumā minētie pasākumi patiešām tiek kvalificēti kā atbalsts LESD 107. panta izpratnē.

76. Kā uzsver Komisija, šādam argumentam nav nekāda pamata un tas ir jānoraida. Pirmkārt, nekas nepamato to, ka pieņemamības noteikumiem būtu jābūt atkarīgiem no apstākļa, vai Komisijas lēmums ir pozitīvs vai negatīvs. Otrkārt, kā norāda pati apelācijas sūdzības iesniedzēja, Tiesas judikatūrā tiek piemērots nosacījums par būtisku ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli neatkarīgi no tā, vai apstrīdētajā lēmumā minētais pasākums ir vai nav kvalificējams par atbalstu³¹.

77. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Komisija ir veikusi nepilnīgu attiecīgo pasākumu pārbaudi, nav tos precīzi aprēķinājusi un esot kļūdaini interpretējusi valsts tiesības. Tā rezultātā rodas tai kaitējoša informācijas asimetrija, kas pamatojot pierādīšanas pienākuma atvieglošanu.

78. Arī šajā gadījumā šādu argumentu nevar atbalstīt. Nav skaidri saprotams, kādā veidā nepilnīga valsts tiesību pārbaude un kļūdaina interpretācija būtu radījusi informācijas asimetriju, kaitējot apelācijas sūdzības iesniedzējai.

79. Katrā ziņā ir jānorāda, ka, ņemot vērā šo secinājumu 57.–62. punktā minētos principus un kā to apgalvo Komisija, visa informācija, kas ir vajadzīga, lai pierādītu, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas konkurētspējas stāvoklis tirgū ir būtiski skarts, ir vienīgi tās pašas ziņā. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzēja atrodas piemērotākā pozīcijā, lai šo skārumu novērtētu. Tā kā apelācijas sūdzības iesniedzējai ir vienīgi jāpierāda viņas pašas tirgus situācijas izmaiņas pēc pasākuma veikšanas un jāizveido saikne – pat varbūtēja un neekskluzīva – starp kaitējumu tās konkurētspējas stāvoklim un pasākuma veikšanu, nekāda informācijas asimetrija nevar pamatot pierādīšanas pienākuma atvieglošanu.

80. Treškārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka, ciktāl tai varēja piešķirt pierādīšanas pienākuma atvieglojumu, tā faktiski esot sniegusi pierādījumus par savu būtisko skārumu, izklāstot priekšrocības, kuras *Ryanair* esot saņēmis, no kā “noteikti” izrietot būtiska ietekme.

81. Tomēr, tā kā nekas nepamato to, ka apelācijas sūdzības iesniedzējai tiek piešķirts pierādīšanas pienākuma atvieglojums, šim argumentam nevar piekrist. Apelācijas sūdzības iesniedzēja nevar vienkārši, nepamatodama savus argumentus, apgalvot, ka no attiecīgajiem pasākumiem “noteikti” izriet būtiska ietekme uz tās konkurētspējas stāvokli.

82. Līdz ar to apelācijas sūdzības pirmā pamata piektā daļa ir noraidāma.

³¹ Par tāda nosacījuma piemērošanu, kurš attiecas uz būtisku ietekmi uz prasītāja konkurētspējas stāvokli saistībā ar pasākumu, kas ir kvalificējams kā atbalsts, skat. 2015. gada 17. septembra spriedumu *Mory u.c./Komisija* (C-33/14 P, EU:C:2015:609), un par to, kad pastāv pasākums, kas nav kvalificējams kā atbalsts, skat. 2007. gada 22. novembra spriedumu *Sniace/Komisija* (C 260/05 P, EU:C:2007:700).

D. Par pirmā pamata sesto daļu

83. Ar pirmā pamata sesto daļu apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas, novērtējot, vai tās konkurētspējas stāvoklis ir būtiski ietekmēts, it īpaši uzskatot, ka tās pienākums ir bijis noteikt konkrēto tirgu, kurā tās stāvoklis ir ticis skarts, un pierādīt cēloņsakarību starp attiecīgo pasākumu un šo skārumsu. Šīs daļas pamatojumam apelācijas sūdzības iesniedzēja izvirza dažādus argumentus.

84. Vispirms vēlos norādīt, ka vairāki tās argumenti ir jānoraida kā neefektīvi.

85. Pirmkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir uzskatījusi par savu pienākumu noteikt tirgu, kas bija materiāli un ģeogrāfiski atbilstošs, ņemot vērā principus, kuri saistīti ar koncentrācijas tiesībām, un ka tādējādi tā esot atteikusies ņemt vērā tirgu, kuru tā uzskatīja par atbilstošu, proti, Savienības gaisa satiksmes tirgu. Vispārējā tiesa esot arī kļūdaini atteikusies ņemt vērā noteiktus elementus saistībā ar *Ryanair* izaugsmi Eiropas gaisa satiksmes tirgū, tostarp norādot uz tirgus daļu izmaiņām šajā tirgū.

86. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja pārmet Vispārējai tiesai, ka tā ir nospriedusi – apelācijas sūdzības iesniedzēja neesot pierādījusi, ka pastāv pārklāšanās starp tās un *Ryanair* apkalpotajiem lidojumu maršrutiem.

87. Protams, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 150., 154. un 156. punktā nosprieda, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav sniegusi ne pierādījumus par tirgiem, kuros ir skarts tās konkurētspējas stāvoklis, ne arī informāciju par to struktūru un konkurentiem, kas darbojas šajos tirgos. Turklāt no šiem punktiem, šķiet, izriet, ka precizējumi par tirgus struktūru ir Vispārējai tiesai nepieciešamie elementi, lai pierādītu būtisko ietekmi uz apelācijas sūdzības iesniedzējas konkurētspējas stāvokli. Kā esmu norādījis šo secinājumu 60. punktā, šī prasība pārsniedz to, kas tiek prasīts no konkurentiem, lai pierādītu būtisku ietekmi uz to konkurētspējas stāvokli. Tas vien, ka nav precizējumu par tirgus struktūru, nevar automātiski nozīmēt, ka nav tikuši iesniegti pierādījumi par būtisku ietekmi.

88. Turklāt Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 153. punktā nosprieda, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav sniegusi nekādus pierādījumus par attiecīgās pārklāšanās pastāvēšanu.

89. Tomēr Vispārējā tiesa nepamatojās tikai uz šiem faktiem, lai uzskatītu, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav pierādījusi būtisku ietekmi uz tās konkurētspējas stāvokli.

90. Vispārējā tiesa arī izvērtēja apelācijas sūdzības iesniedzējas argumentus, kuru mērķis bija pierādīt, ka tās konkurētspējas stāvoklis ir būtiski skarts dažādos tirgos, kas attiecas gan uz apelācijas sūdzības iesniedzējas, gan *Ryanair* apkalpotajiem lidojumu maršrutiem, gan arī uz plašāku pasažieru gaisa pārvadājumu tirgu. Tādējādi Vispārējā tiesa papildināja savus argumentus, atzīstot, ka pastāv, pirmkārt, tirgi, attiecībā uz kuriem apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvoja, ka tās stāvoklis ir būtiski ietekmēts, un, otrkārt, tās norādītā pārklāšanās starp lidojumu maršrutiem, un šīs pārbaudes beigās secināja, ka būtiska ietekme uz apelācijas sūdzības iesniedzējas konkurētspējas stāvokli nav pierādīta.

91. Šādos apstākļos Vispārējai tiesai nevar pārnest, ka tā būtu pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatīdama, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav sniegusi pierādījumus par attiecīgo tirgu struktūru un konkurentiem šajos tirgos, ne arī pierādījusi, ka pastāv tās minētā pārklāšanās.

92. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdas, izvērtējot, vai ir būtiski skarts tās konkurētspējas stāvoklis tirgū, it īpaši pētot cēloņsakarību starp attiecīgajiem pasākumiem un elementiem, kurus tā bija izvirzījusi, lai pierādītu ietekmi uz tās stāvokli tirgū.

93. Tādējādi tā apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, uzskatot, ka apelācijas sūdzības iesniedzējai bija jāpierāda, ka tās pārstrukturēšanas programmas *Score* īstenošana bija saistīta tikai ar pasākumiem, kurus saņēma *Ryanair*. Faktiski tās pārstrukturēšana esot “pretpasākums”, kas pats par sevi liecina par ietekmi uz tās stāvokli tirgū, līdz ar to tai neesot vajadzējis sniegt pierādījumus par cēloņsakarību.

94. Ir taisnība, kā to apgalvo apelācijas sūdzības iesniedzēja, ka judikatūrā ir atzīts, ka atbalsta saņēmēja konkurents veic noteiktus pasākumus, piemēram, ievieš pārstrukturēšanas programmu, lai ierobežotu konkurentam piešķirta valsts atbalsta negatīvās sekas uz tā konkurētspējas stāvokli³².

95. Šī judikatūra tomēr ir jāsaprot vienīgi kā tāda, kas – konkurenta finansiālās un ekonomiskās situācijas pasliktināšanās neesamības gadījumā – ļauj atzīt būtisku ietekmi uz tā konkurētspēju tirgū, jo to, ka minētā pasliktināšanās nav notikusi, var izskaidrot ar veikto pārstrukturēšanu.

96. Turklāt, lai gan tas, ka konkurents veic ietekmes mazināšanas pasākumus, var liecināt par ietekmi uz tā stāvokli tirgū, pirmkārt, vēl ir jāpierāda, ka tas tā tiešām ir bijis, un, otrkārt, ka tas it īpaši ir noticis tādēļ, ka viena no tā konkurentiem labā ir tikuši īstenoti atbalsta pasākumi.

97. Tādējādi Vispārējā tiesa, nepieļaujot tiesību kļūdu, varēja apgalvot, ka apelācijas sūdzības iesniedzējai bija jāpierāda saikne starp minētās pārstrukturēšanas programmas ieviešanu un attiecīgajiem pasākumiem.

98. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 166., 167. un 168. punktā norādīja, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav iesniegusi nevienu dokumentu par pārstrukturēšanas programmu *Score*, un pat ne tās satura kopsavilkumu, un ka līdz ar to šajā gadījumā tā nevarēja pārbaudīt, vai pastāv saikne starp attiecīgajiem pasākumiem un šo pārstrukturēšanas programmu.

99. Balstoties uz šiem iemesliem, Vispārējā tiesa pamatoti nosprieda, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav pierādījusi, ka pārstrukturēšanas programma bija nepieciešama *Ryanair* un Frankfurtes Hānas lidostai piešķirtā atbalsta dēļ.

100. Treškārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja pārmet Vispārējai tiesai, ka tā nosprieda, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nav pierādījusi cēloņsakarību starp attiecīgajiem pasākumiem un *Ryanair* darbības pārvietošanu uz Frankfurtes pie Mainas lidostu. Tādējādi Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tiesību kļūdu, jo šī pārvietošana esot liecinājusi par ietekmi uz tās konkurētspējas stāvokli.

101. Šajā ziņā apelācijas sūdzības iesniedzēja atgādina, ka tiesvedībā Vispārējā tiesā tā esot apgalvojusi, ka *Ryanair* rīcība ir bijusi daļa no vispārīgākas stratēģijas ar mērķi uzsākt darbību reģionālajās lidostās, lai tur saņemtu dotācijas un pēc tam pārceltu savu darbību uz citām

³² Spriedums, 2007. gada 22. novembris, Spānija/*Lenzing* (C-525/04 P, EU:C:2007:698, 35. un 36. punkts).

lidostām. Tā apgalvo, ka apelācijas sūdzības ietvaros tā esot sniegusi citus pierādījumus, kas apstiprina šo stratēģiju un pierāda cēloņsakarību starp attiecīgajiem pasākumiem un *Ryanair* darbības pārvietošanu.

102. Šādi rīkojoties, apelācijas sūdzības iesniedzēja tomēr tikai atkārtoto argumentus, kas jau tika izvirzīti Vispārējā tiesā, lai panāktu jaunu faktu vērtējumu, kas nav Tiesas kompetencē³³.

103. Turklāt, pieņemot, ka varētu tikt pierādīta cēloņsakarība starp *Ryanair* darbības pārvietošanu un attiecīgajiem pasākumiem, no kuriem tā guva labumu, apelācijas sūdzības iesniedzējai tomēr bija pienākums iepriekš pierādīt, ka šāda pārvietošana ir būtiski ietekmējusi tās konkurētspējas stāvokli. Taču apelācijas sūdzības iesniedzēja vienīgi norāda, ka *Ryanair* darbības pārvietošana “dabiski” ietekmēja tās konkurētspējas stāvokli, nesniedzot vairāk pierādījumu sava apgalvojuma pamatojumam, kā to pārsūdzētā sprieduma 154. punktā pamatoti norāda Vispārējā tiesa.

104. Ceturtkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriežot, ka Frankfurtes Hānas lidostas un Frankfurtes pie Mainas lidostas ģeogrāfiskais tuvums vienīgi norāda uz konkurences attiecībām starp šīm lidostām. Šis ģeogrāfiskais tuvums liecinot arī par konkurenci starp dažādiem lidojumu maršrutiem, kas tiek apkalpoti no abām lidostām. No šīs konkurences apvienojumā ar atbalsta apmēru noteikti izrietot, ka ir būtiski skarts tās konkurētspējas stāvoklis.

105. Taču pārsūdzētā sprieduma 159. un 161. punktā Vispārējā tiesa nosprieda – pieņemot, ka ģeogrāfiskais tuvums varētu liecināt par konkurences attiecībām starp *Ryanair* un apelācijas sūdzības iesniedzēju, tikai ar atbalsta saņēmēja uzņēmuma konkurentes statusu, apvienojumā ar apgalvoto attiecīgā atbalsta nozīmīgumu, nepietiek, lai pierādītu, ka ir būtiski skarta tās konkurētspēja.

106. Līdz ar to apelācijas sūdzības iesniedzēja tikai vēlreiz atkārtoto argumentus, kas jau bija izvirzīti Vispārējā tiesā, lai panāktu jaunu faktu vērtējumu, un patiesībā tās mērķis ir panākt šo argumentu atkārtotu izvērtēšanu, kas nav Tiesas kompetencē. Līdz ar to šis arguments ir jānoraida kā nepieņemams.

107. Piektkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēja arī apgalvo, ka Vispārējās tiesas secinājums par cēloņsakarības pastāvēšanu starp attiecīgajiem pasākumiem un to sekām, uz ko norāda apelācijas sūdzības iesniedzēja, ir kļūdainis. Tā apgalvo, ka šis nosacījums ir izpildīts, jo būtiskā ietekme uz tās konkurētspējas stāvokli, ko tā esot pierādījusi, pietiekami tieši ir izrietējis no attiecīgajiem pasākumiem.

108. Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzēja tikai atkārtoti īsumā uzskaita pasākumu ietekmi uz *Ryanair* situāciju un norāda, ka no tā izriet būtiska ietekme uz tās stāvokli tirgū. Tādējādi tā tikai pārformulē argumentus, kas jau tika izvirzīti Vispārējā tiesā, lai Tiesa tos pārskatītu, bet arī tas nav Tiesas kompetencē.

109. Sestkārt un visbeidzot, apelācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi Hartas 47. pantu, jo – kā tā cenšas pierādīt savā argumentācijā – tās spriedumā noteiktās prasības pārsniedzot Tiesas judikatūru.

³³ Spriedums, 2004. gada 7. janvāris, *Aalborg Portland* u.c./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 51. punkts), kā arī rīkojums, 2020. gada 29. janvāris, *Silgan Closures* un *Silgan Holdings*/Komisija (C-418/19 P, nav publicēts, EU:C:2020:43, 71. punkts).

110. Tomēr es vēlos norādīt, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja nekādi nepamato savus argumentus šajā ziņā un neprecizē, kādas būtu šīs apgalvotās prasības.

111. Katrā ziņā, tā kā, ņemot vērā iepriekš minēto, Vispārējā tiesa nav pieļāvusi nekādu tiesību kļūdu, vērtējot būtiskas ietekmes esamību uz apelācijas sūdzības iesniedzējas stāvokli dažādos tirgos, nevar piekrist arī apelācijas sūdzības iesniedzējas argumentam par Hartas 47. panta pārkāpumu, kas izriet no prasībām, kuras pārsniedz judikatūru.

112. Līdz ar to apelācijas sūdzības pirmā pamata sestā daļa ir jānoraida pilnībā.

VI. Secinājumi

113. Ņemot vērā visu iepriekš minēto, es uzskatu, ka apelācijas sūdzības pirmā pamata ceturrtā līdz sestā daļa ir jānoraida, un tas neskar citu apelācijas sūdzības pamatu pamatotību.